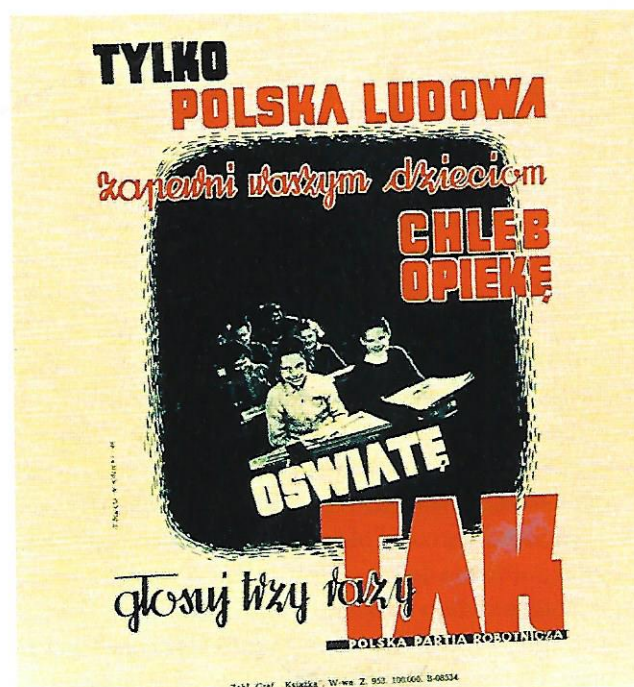

■ REFERENDUM

Od 28 czerwca 1945 r. w Warszawie funkcjonował **Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (TRJN)**. Jego skład uzgodniono w Moskwie w trakcie trwania procesu przywódców Polskiego Państwa Podziemnego. Premierem rządu został Edward Osóbka-Morawski, lecz w składzie gabinetu znalazło się też kilku przedstawicieli opozycji ze Stanisławem Mikołajczykiem na czele. Polityk ten objął funkcję wicepremiera i ministra rolnictwa. 5 lipca 1945 r. TRJN został uznany przez Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię, co większość polskich środowisk politycznych uznała za zdradę.

Skoncentrowana wokół Mikołajczyka opozycja powołała do życia Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), które szybko stało się największą partią opozycyjną, liczącą 200 tysięcy członków i cieszącą się masowym poparciem w całym kraju. Komuniści byli natomiast skupieni wokół Polskiej Partii Robotniczej. Pozostała część sceny politycznej nie miała dużego znaczenia, ponieważ nowe władze skutecznie powstrzymywały rozwój każdej nowo powstałej liczącej się inicjatywy.

W Polsce miały się odbyć wolne wybory, lecz komuniści, w obawie przed osiągnięciem złego wyniku, wciąż przesuwali ich termin. Aby sprawdzić rzeczywiste nastroje panujące w społeczeństwie, postanowili zorganizować **30 czerwca 1946 r. referendum**. Polacy mieli wypowiedzieć się w kwestii likwidacji senatu (1. pytanie), nacjonalizacji przemysłu oraz przeprowadzenia

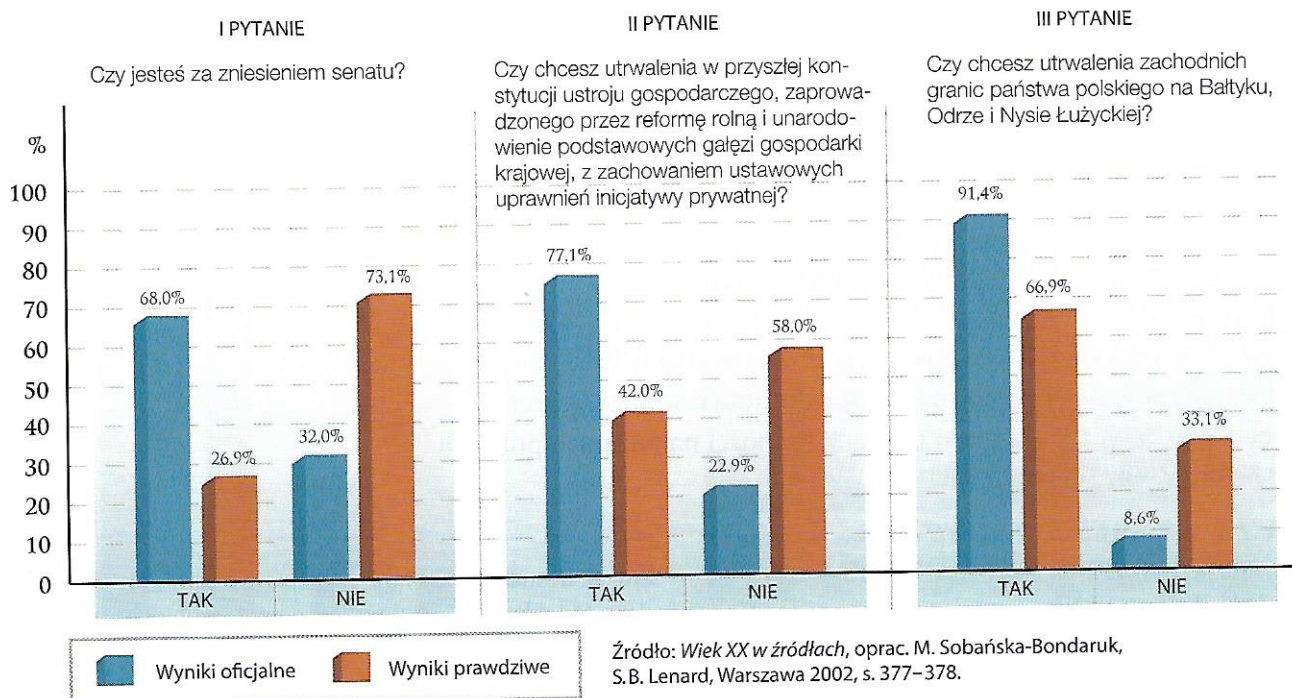

Komunistyczny plakat propagandowy z okresu referendum w 1946 r. zachęcał do trzykrotnego głosowania na „tak”.

■ plakat, 1946 r.

reformy rolnej (2. pytanie), a także poparcia wobec granicy na Odrze i Nysie (3. pytanie). Według nieoficjalnych danych większość głosujących sprzeciwiła się likwidacji senatu oraz zmianom własnościowym. Oficjalnie podano jednak sfałszowane wyniki, z których wynikało, że Polacy zastosowali się do komunistycznego wezwania: „**Głosuj trzy razy tak!**”

Wyniki referendum ludowego z 1946 r.

Źródło: *Wiek XX w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2002, s. 377–378.